

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: Kateřina Vašátková
Název diplomové práce: Právní postavení trans osob v ČR
Oponent: JUDr. Vladislav Vnenk, Ph.D.
Vedoucí: JUDr. Zuzana Vostrá, Ph.D.

I.

Úvodem

Diplomantka předložila diplomovou práci na téma *Právní postavení trans osob v ČR*, přičemž z hlediska tématu je nutné na úvod tohoto posudku uvést, že se jedná o tematiku velmi aktuální a závažnou, která si zaslouží patřičnou pozornost ze strany právní vědy. Předložená diplomová práce je v rozsahu 56 stran a jako taková je rozčleněna do šesti kapitol, přičemž součástí práce je samozřejmě úvod a závěr práce, cizojazyčné resumé a seznam použitých pramenů.

II.

K jednotlivým kapitolám

V úvodu diplomové práce diplomantka vysvětluje důvod výběru práce a úvodní tezi diplomové práce, že právní úprava a právní postavení trans osob v České republice není dostatečné, resp. spíše nedůstojné a diskriminační, rovněž není v souladu s trendy právní úpravy v moderních státech v Evropské unii, když jako podmínku pro změnu pohlaví české právo vyžaduje mimo jiné sterilizaci dané osoby. Takováto úvodní teze diplomantky je zcela správná. Určitým nedostatkem úvodu je vysvětlení členění práce, které obsahově odpovídá spíše závěru diplomové práce. Dále postrádám hlubší vysvětlení cíle diplomové práce a použité vědecké metody.

První kapitola diplomové práce je nazvána jako *Problematika trans osob*. Úvodem této kapitoly diplomantka představuje mimoprávní pohled na danou problematiku, který je však v tomto ohledu důvodný, a to stereotypy společnosti, které stále bohužel existují ve vztahu k trans osobám. Následuje výklad nezbytného pojmosloví, zejména rozlišení pojmu

pohlaví, gender nebo *tranzice*, přičemž pozornost je věnována i historii této problematiky. K této kapitole je nutné zdůraznit, že přestože tato kapitola není kapitolou právního charakteru, jedná se o kapitolu potřebnou a má tak své oprávněné místo v předložené práci. Pro úplnost se mohla diplomantka věnovat problematice tzv. regulačních modelů uznání pohlaví/genderu (zejm. binárním a nebinárním modelům), kterým se částečně věnuje v následujících kapitolách.

Druhá kapitola se týká tématu: *Mezinárodní právo lidských práv a práva trans osob*. V této kapitole diplomantka vyzdvihuje roli Evropské úmluvy a judikatury Evropského soudu pro lidská práva v rámci problematiky trans osob. Zcela správně svůj výklad začíná přelomovým rozsudkem ESLP ve věci A.P., Garçon a Nicot proti Francii, kde ESLP poprvé zásadně otevírá otázku tzv. sebeidentifikačního modelu změny pohlaví, dále Y.Y. proti Turecku či Van Kück proti Německu. Na škodu této kapitoly je, že na konec této kapitoly absentuje shrnutí podstaty a závěrů judikatury ESLP, které by se velmi hodilo, případně již také existující judikatura SDEU (např. Sarah Margaret Richards v Secretary of State for Work and Pensions, věc C-423/04) a taktéž např. důležité rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva ve věci Transgender Europe a ILGA-Europe proti České republice, stížnost č. 117/2015.

Třetí kapitola je nazvána *Ústavní a právní úprava práv trans osob v ČR*. Na úvod této dílčí kapitoly diplomantka uvádí nepřesně, že *Podle čl. 3 Ústavy je Ústava ČR spolu s Listinou základních práv a svobod součástí ústavního pořádku ČR*, když citovaný článek 3 Ústavy České republiky uvádí toliko, že *Součástí ústavního pořádku České republiky je Listina základních práv a svobod*. Zjevně nesprávný, byť se jedná zřejmě o překlep, je závěr, že *je evidentní, že i tak mají zajištěnou ochranu svých práv, kterých se mohou domáhat podle čl. 36 Ústavy*, když podle čl. 36 Ústavy platí, že *Schůze komor jsou veřejné. Veřejnost může být vyloučena jen za podmínek stanovených zákonem*. V rámci této kapitoly diplomantka vysvětluje v základech ústavní a zákonnou úpravu změny pohlaví, přičemž správně dochází k závěru, že *OZ však nereflektuje současný vývoj v oblasti ochrany lidských práv trans osob*.

Na tuto třetí kapitolu přímo navazuje **kapitola čtvrtá** s názvem *Administrativní změna pohlaví v ČR*, ve které diplomantka praktickým způsobem popisuje proces změny pohlaví dle současného pojetí ve smyslu ust. § 29 odst. 1 OZ, jakož i právní důsledky spojené se změnou pohlaví v **kapitole páté**. Oponent diplomové práce v rámci této kapitoly (čtvrté)

sdílí názor, že je minimálně necitlivé, spíše však nevhodné a nedůstojné, pojetí odůvodnění, vč. označení žalobkyně jako žalobce, rozsudku NSS s č.j. 2 As 199/2018 – 37, jakož i právní názor laděný spíše osobním názorem než obratnou právní argumentací či podloženým empirickým výzkumem a že projednáváná plenární věc Ústavním soudem by mohla mít šanci na úspěch, tedy na částečné odstranění zjevné nedůstojnosti práv trans osob.

Poslední **šestou kapitolou** je kapitola úvahová ve smyslu úvah *de lege ferenda*, přičemž, byť názor není vyjádřen diplomantkou explicitně, zjevně má za to, že vhodná je cesta v rámci tzv. sebeidentifikačního pojetí, s čímž lze zcela jednoznačně souhlasit. **V závěru** diplomové práce shrnuje diplomantka závěry, ke kterým ve své práci dospěla.

III.

Shrnutí

Diplomová práce předložená diplomantkou Kateřinou Vašátkovou s tématem *Právní postavení trans osob v ČR* je diplomovou prací na velmi dobré úrovni. Diplomantka si však zvolila náročné téma, ke kterému přistoupila náležitě citlivě a které zvládla zpracovat v kontextu závěrů zejména aktuální judikatury Evropského soudu pro lidská práva.

Jako oponent mám k práci jako celku několik následujících připomínek. Z hlediska použité literatury nutno namítnout, že absentuje současná (aktuálnější) literatura a to zejm. ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina., HAVELKOVÁ, Barbara., ŠPONDROVÁ, Pavla a kol. *Mužské právo. Jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer, 2020. nebo např. BARTOŇ, Michal., HUSSEINI, Faisal., KOKEŠ, Marian., KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2021 nebo BURIÁNOVÁ, Pavla. Vybrané právní otázky související se změnou pohlaví. *Rodinné listy*, č. 4-5/2020. K citační normě je nutné uvést, že není jednotná v rámci diplomové práce a na některých místech i zjevně nesprávná (např. citace č. 64 a č. 68, když zní *KLÍMA, Karel, Česko a Česko. Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005.).

Výše uvedené námítky oponenta diplomové práce však podstatným způsobem nesnižují kvalitu předložené diplomové práce, a proto tuto diplomovou práci **doporučuji k obhajobě**. S výhradou průběhu obhajoby samé navrhuji hodnocení této diplomové práce stupněm **výborně**.

IV.

Otázky k obhajobě

1. Je podle názoru diplomantky stále použitelná doktrína *margin of appreciation* v otázce podmínek pro změnu pohlaví v České republice, zejm. pokud jde o medikalizaci trans identity?
2. Je podle názoru diplomantky ust. § 29 odst. 1 Občanského zákoníku v souladu s ústavním pořádkem?

JUDr. Vladislav Vnenk, Ph.D.
oponent diplomové práce